

• **koncept** říká, že město je vlastně jenom přebytek  
 • **koncept** říká, že město je vlastně jenom přebytek  
 • **koncept** říká, že město je vlastně jenom přebytek  
 • **koncept** říká, že město je vlastně jenom přebytek  
 • **koncept** říká, že město je vlastně jenom přebytek  
 • **koncept** říká, že město je vlastně jenom přebytek



### Sjobergův model pre-industriálního města

obecný prostorový model předprůmyslového města - tři základní třídy obyvatelstva:

- elita - šlechta, duchovní;
- nižší třída;
- skupiny stojící na okraji společnosti (outcasts)



**klíčová teorie měst**  
 hydraulická teorie  
 organizované zemědělství a třetí země  
 důvody obranné  
 důvody náboženské a politické

**faktory prostorové struktury**  
 struktura jako důsledek společenského a historického kontextu  
 - společenská hierarchie  
 - dostupnost technické a technologické úrovně  
 - podmínky rozvoje moci (politické výboje, války, ideologické dominanci tříd či skupin)  
 - historický a kulturní kontext  
 - místa - mezinárodní



### pre-industriální evropské město

**Walter Christaller**  
 model síťové struktury  
 model síťové struktury

**Adam Smith**  
 model síťové struktury  
 model síťové struktury

**Thünen**  
 model síťové struktury  
 model síťové struktury

**Max Weber**  
 model síťové struktury  
 model síťové struktury

**klasické období (800 BC - 450 AD)**  
 řecká města - akropolis, agora  
 oca 10 - 15 tis. obyvatel

**města římské říše (200 - 100 BC)**  
 rigidnější model městské struktury

**období renesance a baroka (1300 - 1700)**  
 model síťové struktury  
 model síťové struktury

**raný středověk (450 - 1300)**  
 A. model síťové struktury  
 B. model síťové struktury  
 A8 do 24. století  
 14. a 15. století

Largest Cities in the Year 100			Largest Cities in the Year 1000		
1	Rome	450,000	1	Cordova, Spain	450,000
2	Luoyang, China	420,000	2	Kaifeng, China	400,000
3	Seleucia (on the Tigris), Iraq	250,000	3	Constantinople (Istanbul), Turkey	300,000
4	Alexandria, Egypt	250,000	4	Angkor, Cambodia	200,000
5	Antioch, Turkey	150,000	5	Kyoto, Japan	175,000
6	Anuradhapura, Sri Lanka	130,000	6	Cairo, Egypt	125,000
7	Peshawar, Pakistan	120,000	7	Baghdad, Iraq	125,000
8	Carthage, Tunisia	100,000	8	Nishapur (Neyshapur), Iran	125,000
9	Suzhou, China	n/a	9	Al-Hass, Saudi Arabia	110,000
10	Smyrna, Turkey	90,000	10	Pata (Anhilwara), India	100,000

Largest cities in the year 1500			Largest cities in the year 2000		
1	Beijing, China	672,000	1	Tokyo, Japan	34,450,000
2	Vijsyanagar, India	500,000	2	Ciudad de México (Mexico City), Mexico	18,066,000
3	Cairo, Egypt	400,000	3	New York-Newark, New York	17,846,000
4	Hangzhou, China	250,000	4	Sao Paulo, Brazil	17,099,000
5	Tabriz, Iran	250,000	5	Mumbai (Bombay), India	16,086,000
6	Constantinople (Istanbul), Turkey	200,000	6	Shanghai, China	13,243,000
7	Guar, India	200,000	7	Kolkata (Calcutta), India	13,058,000
8	Paris, France	185,000	8	Delhi, India	12,441,000
9	Guangzhou, China	150,000	9	Buenos Aires, Argentina	11,847,000
10	Nanjing, China	147,000	10	Los Angeles-Long Beach-Santa Ana, USA	11,814,000



**Geografie města**

---

**pre-industriální město**

# faktory prostorové struktury

struktura jako důsledek společenského a historického kontextu

- omezení daná přírodním prostředím
- dosažená technická/technologická úroveň
- podmínky rozložení moci (podmínky výroby, vládu, ideologii dominujících tříd či skupin
- hodnotový a kulturní systém

aktéři – nositelé procesů

# městské revoluce?

předzemědělská  
společnost  
do 5. tis. př. n.l.

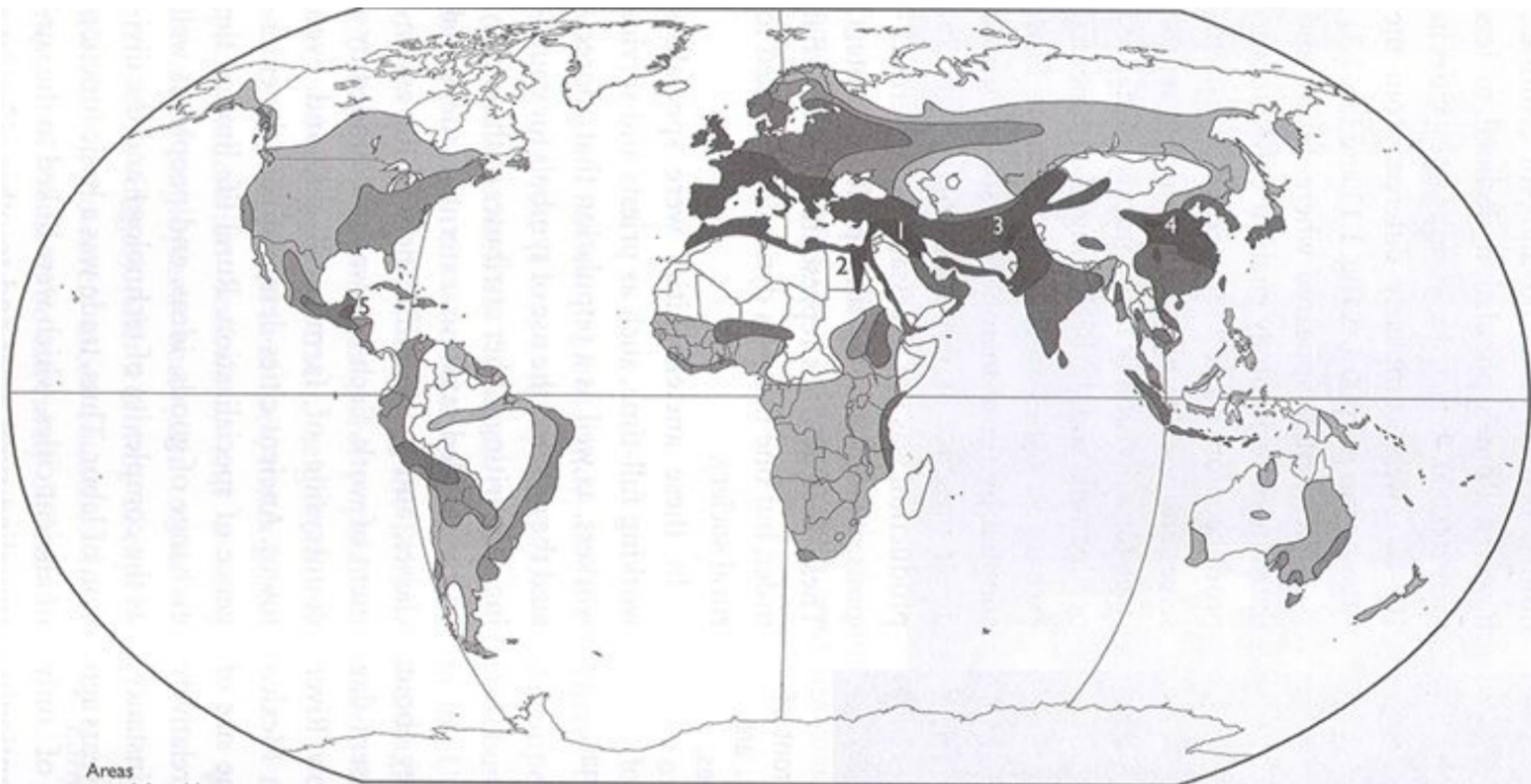
**zemědělská  
revoluce**

tradiční  
společnost  
do 18. stol.

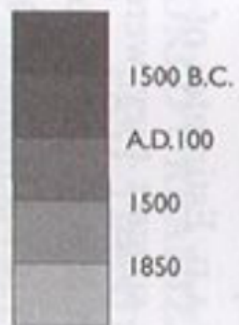
**průmyslová  
revoluce**

průmyslová  
společnost  
**končí nyní?**

**revoluce vs. evoluce**



Areas containing cities



1 Mesopotamia

2 Nile Valley

3 Indus Valley

4 Yellow River Valley

5 Mesoamerica

Mesopotamia

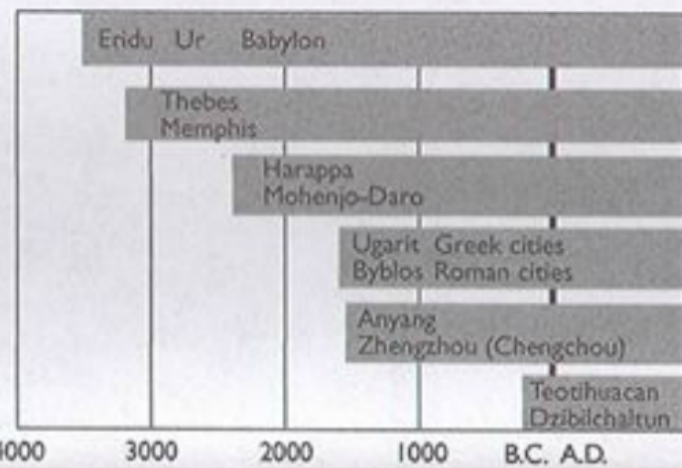
Nile Valley

Indus Valley

Mediterranean Europe

Yellow River Valley

Mesoamerica



Gordon Childe uvádí 5 primárních charakteristik ranných městských civilizací:

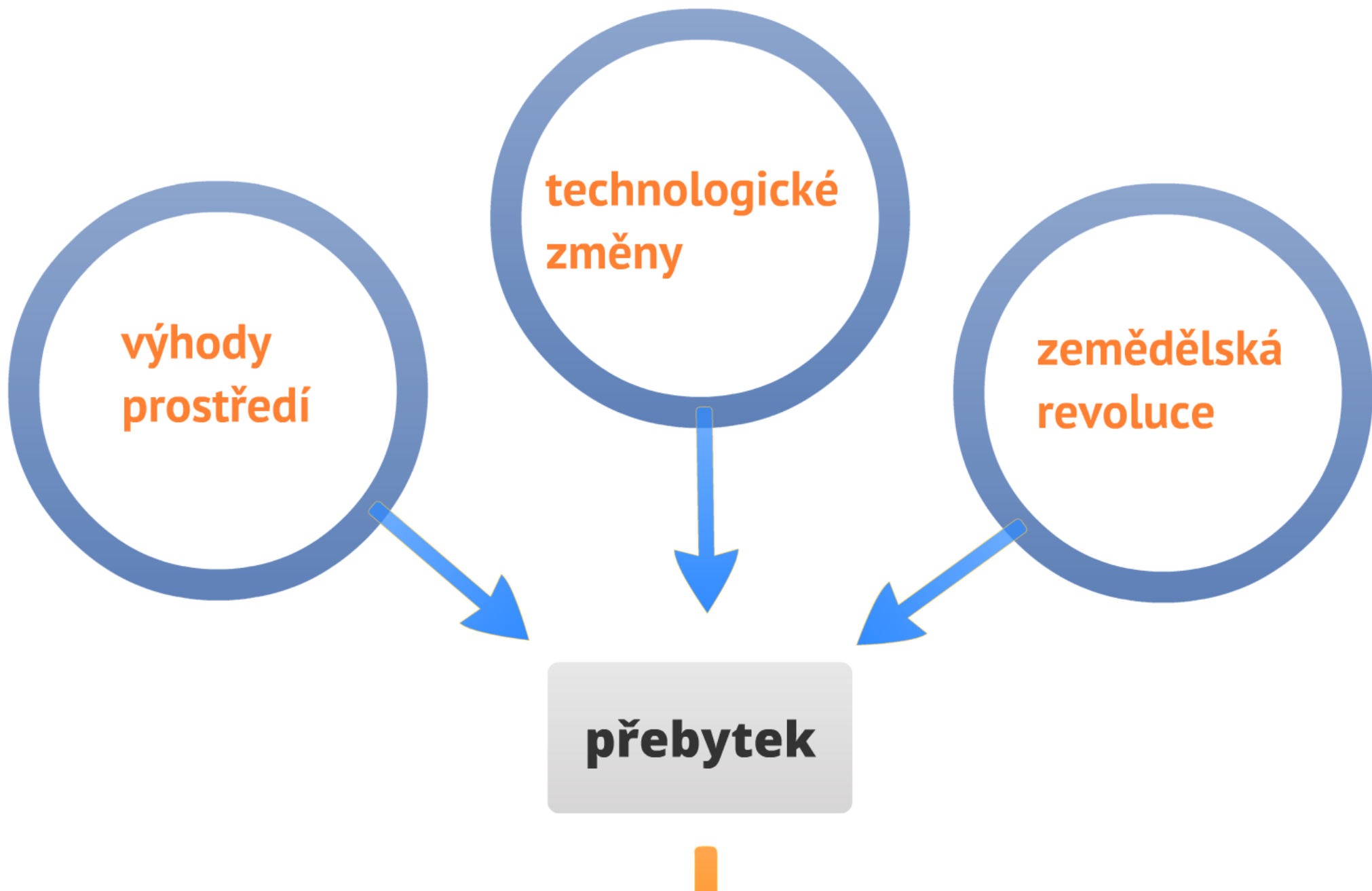
1. **velikost a hustota měst** – zvýšení počtu organizované populace znamenalo širší úroveň společenské integrace;

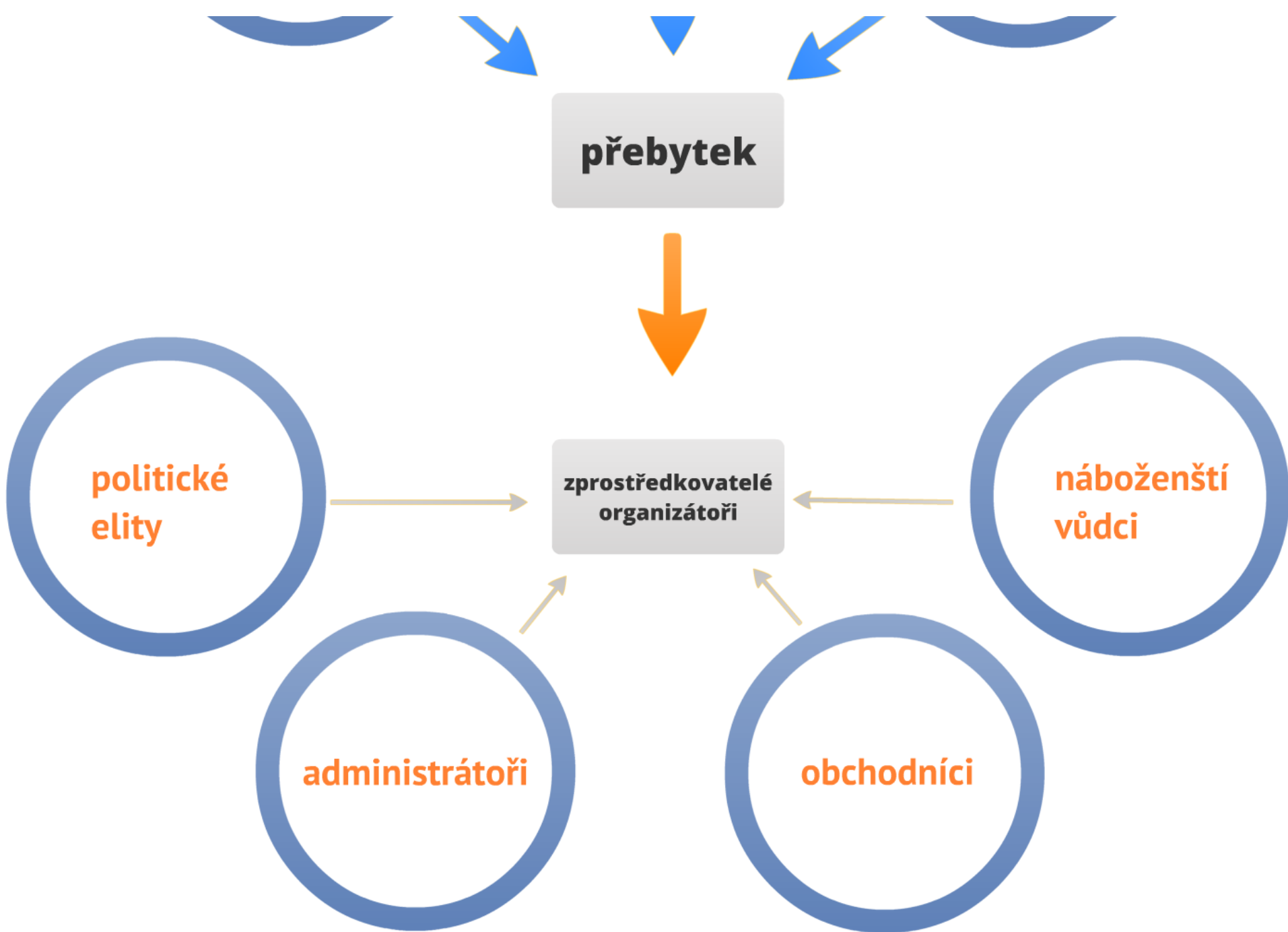
2. **specializace pracovní síly** – institucionalizace specializace mezi pracujícím obyvatelstvem;

3. **koncentrace přebytků** – existence společenských nástrojů pro uchovávání a správu zemědělských přebytků;

4. **třídně strukturovaná společnost** – existence privilegovaných společenských tříd;

5. **státní organizace** – nová organizace státu založená více na příslušnosti k místu/bydlišti, nežli na příslušnosti k rodu/příbuzenské příslušnosti.







# dílčí teorie vzniku měst

hydraulická teorie

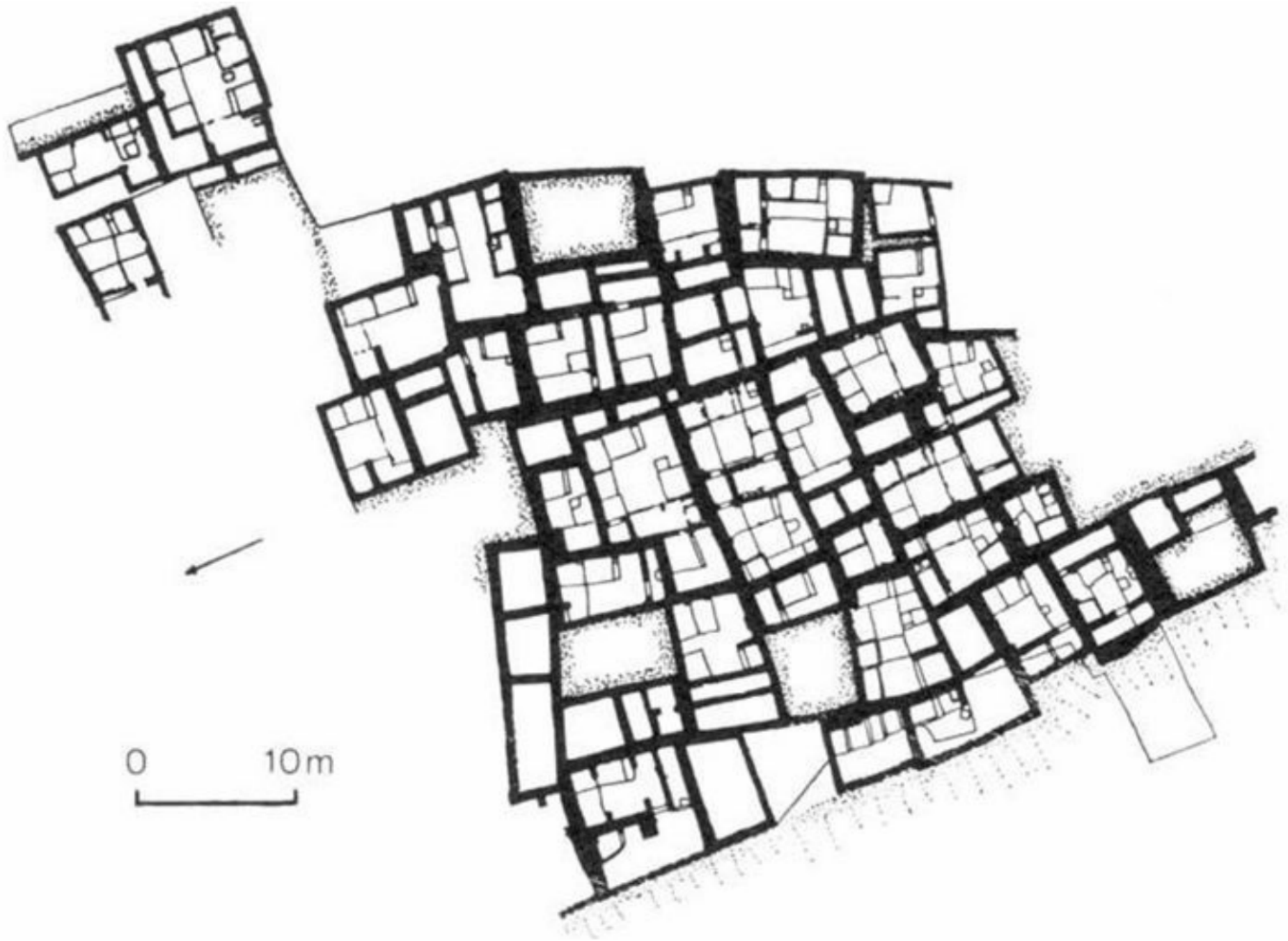
organizované zemědělství a tržní  
směna

důvody obranné

důvody náboženské a politické

# Çatal Hüyük





# pre-industriální evropské město

## Henri Pirenne

vliv dálkového obchodu

města jako body, skrze které je určitý region zapojen do globální ekonomické výměny

## Adam Smith

města jako centra produkce

katalyzátory ekonomické modernizace

dělná práce

## Thomas Malthus

urbanizace jako proces závisející na kapacitě venkovské/zemědělské ekonomiky

## Max Weber

politická úloha měst při vykonávání moci nad určitým teritoriem

ekonomická a společenská racionalizace

## klasické období (800 BC – 450 AD)

řecká města - akropole, agora

cca 10 - 15 tis. obyvatel

města římské říše (200 - 100 BC)

rigidnější model městské struktury



## raný středověk (450 - 1300)

ve 13. století dvě městská jádra:

A. mediteránně-jadranské

B. severoevropské-pobaltské

Až do 14. století docházelo k relativně stálému rozvoji měst.

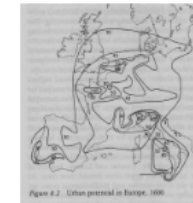
14. a 15. století znamenalo zpomalení, způsobené mj. i rozsáhlými epidemiemi moru.

## období renesance a baroka (1300 – 1760)

růst měst severozápadní Evropy (Antverpy, Londýn, Amsterdam) na úkor měst Evropy jižní (Janov, Benátky, Florencie);

růst hlavních měst/administrativních center daných teritorií (Madrid, Lisabon, Petrohrad, Londýn, Paříž), stejně jako důležitých přístavů a posádkových měst (např. Cadiz, Neapol, Glasgow);

stagnace malých měst v kontrastu k růstu velkých metropolí





# Henri Pirenne

vliv dálkového obchodu

města jako body, skrze které je určitý region zapojen do globální ekonomické výměny

# Adam Smith

města jako centra produkce

katalyzátory ekonomické modernizace

dělba práce



# Thomas Malthus

urbanizace jako proces závisející na kapacitě venkovské/zemědělské ekonomiky

# Max Weber

politická úloha měst při vykonávání moci nad určitým teritoriem

ekonomická a společenská racionalizace



# klasické období (800 BC – 450 AD)

řecká města - akropole, agora

cca 10 - 15 tis. obyvatel

města římské říše (200 - 100 BC)

rigidnější model městské struktury

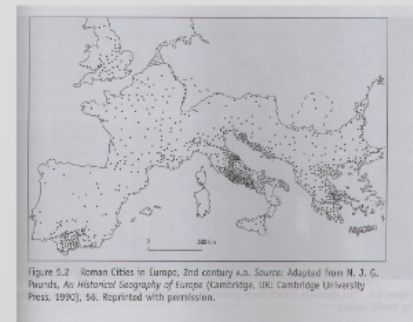
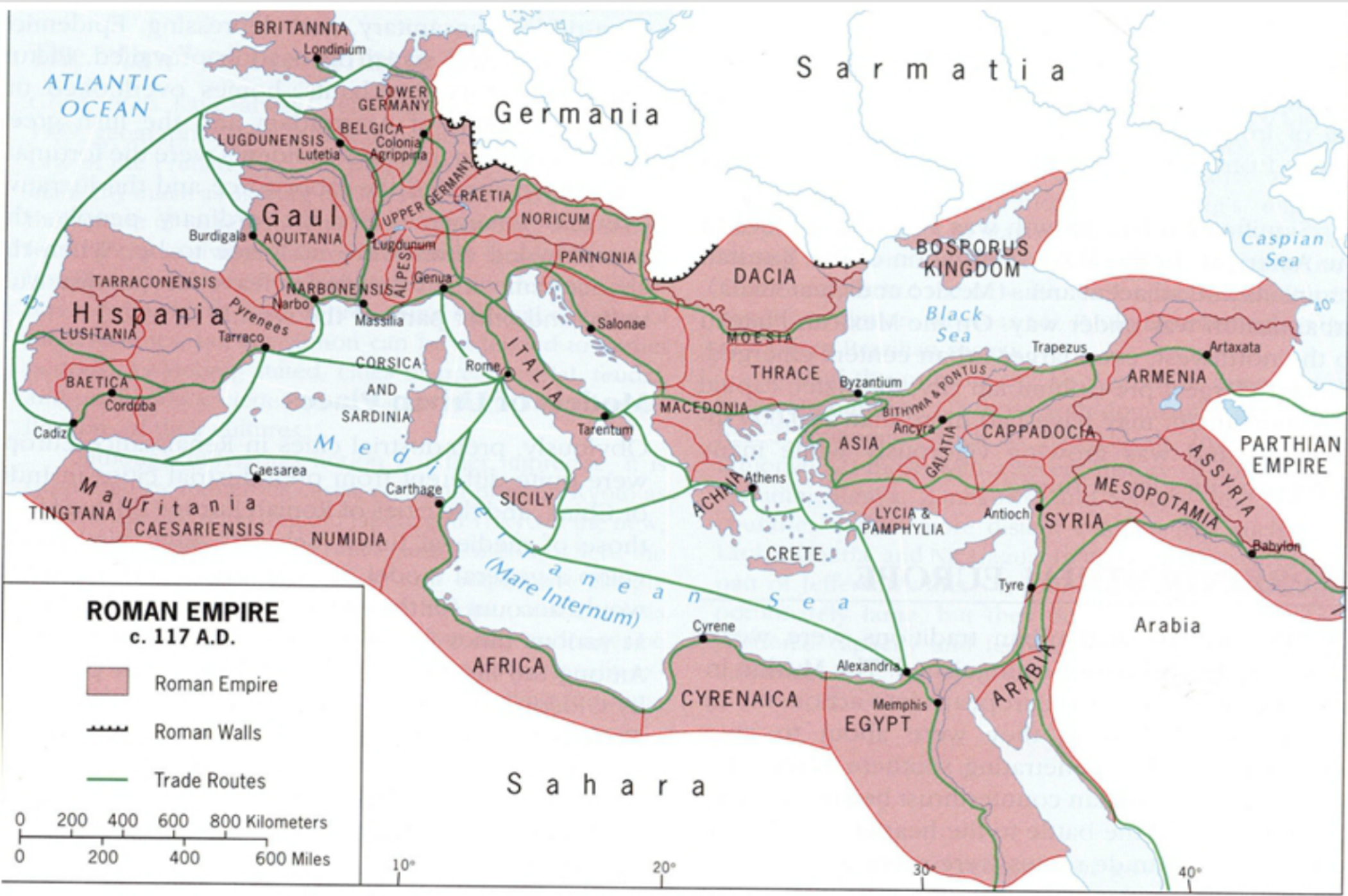


Figure 5.2 Roman Cities in Europe, 2nd century A.D. Source: Adapted from M. J. G. Pounds, *An Historical Geography of Europe* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1990), 56. Reprinted with permission.



ATLANTIC OCEAN

Sarmatia

Germania

Caspian Sea

BOSPORUS KINGDOM

Black Sea

DACIA

ARMENIA

PARTHIAN EMPIRE

Hispania

Gaul

ITALIA

THRACE

CAPPADOCIA

MESOPOTAMIA

SYRIA

Arabia

ROMAN EMPIRE c. 117 A.D.

- Roman Empire
- Roman Walls
- Trade Routes

0 200 400 600 800 Kilometers  
0 200 400 600 Miles

10°

20°

30°

40°

Sahara

AFRICA

CYRENAICA

EGYPT

ARABIA

ACHAIA

CRETE

MACEDONIA

ASIA

GALATIA

LYCIA & PAMPHYLIA

ANTIOCH

BABYLON

BYZANTIUM

TRAPEZUS

ARTAXATA

MOESIA

SALONAE

ROME

SICILY

CORSICA AND SARDINIA

CARTHAGE

CAESAREA

CADIZ

BAETICA

TARRACONENSIS

LUSITANIA

LUGDUNENSIS

BELGICA

BRITANNIA

LOWER GERMANY

UPPER GERMANY

RAETIA

NORICUM

PANNONIA

AQUITANIA

NARBONENSIS

MASSILIA

GENOVA

ALPES

PYRENEES

TARRACO

CAESAREA

NUMIDIA

CAESARIENSIS

TINGTANA

MAURITANIA

AFRICA

AFRICA

AFRICA

Mediterranean Sea (Mare Internum)

AFRICA

CYRENAICA

EGYPT

ARABIA

ACHAIA

CRETE

MACEDONIA

ASIA

GALATIA

LYCIA & PAMPHYLIA

ANTIOCH

BABYLON

BYZANTIUM

TRAPEZUS

ARTAXATA

MOESIA

SALONAE

ROME

SICILY

CORSICA AND SARDINIA

CARTHAGE

CAESAREA

CADIZ

BAETICA

TARRACONENSIS

LUSITANIA

LUGDUNENSIS

BELGICA

BRITANNIA

LOWER GERMANY

UPPER GERMANY

RAETIA

NORICUM

PANNONIA

AQUITANIA

NARBONENSIS

MASSILIA

GENOVA

ALPES

PYRENEES

TARRACO

CAESAREA

NUMIDIA

CAESARIENSIS

TINGTANA

MAURITANIA

AFRICA

AFRICA

AFRICA

Mediterranean Sea (Mare Internum)

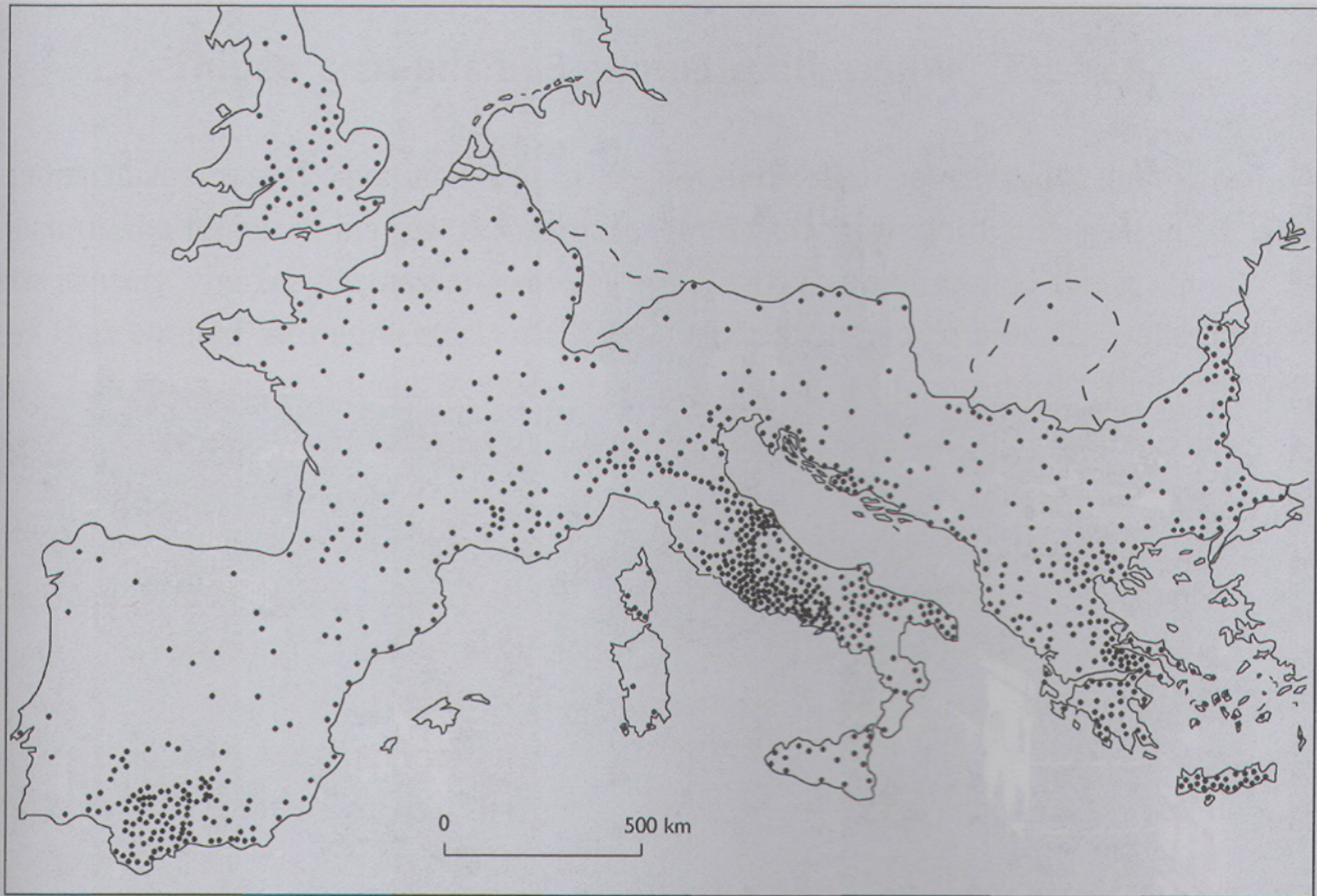


Figure 5.2 Roman Cities in Europe, 2nd century A.D. *Source:* Adapted from N. J. G. Pounds, *An Historical Geography of Europe* (Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1990), 56. Reprinted with permission.

# raný středověk (450 - 1300)

ve 13. století dvě městská jádra:

A. mediteránně-jadranské

B. severoevropské-pobaltské

Až do 14. století docházelo k relativně stálému rozvoji měst.

14. a 15. století znamenalo zpomalení, způsobené mj. i rozsáhlými epidemie moru.

## **období renesance a baroka (1300 – 1760)**

růst měst severozápadní Evropy (Antverpy, Londýn, Amsterdam)  
na úkor měst Evropy jižní (Janov, Benátky, Florencie);

růst hlavních měst/administrativních center daných teritorií  
(Madrid, Lisabon, Petrohrad, Londýn, Paříž), stejně jako  
důležitých přístavů a posádkových měst (např. Cadiz, Neapol,  
Glasgow);

stagnace malých měst v kontrastu k růstu velkých metropolí

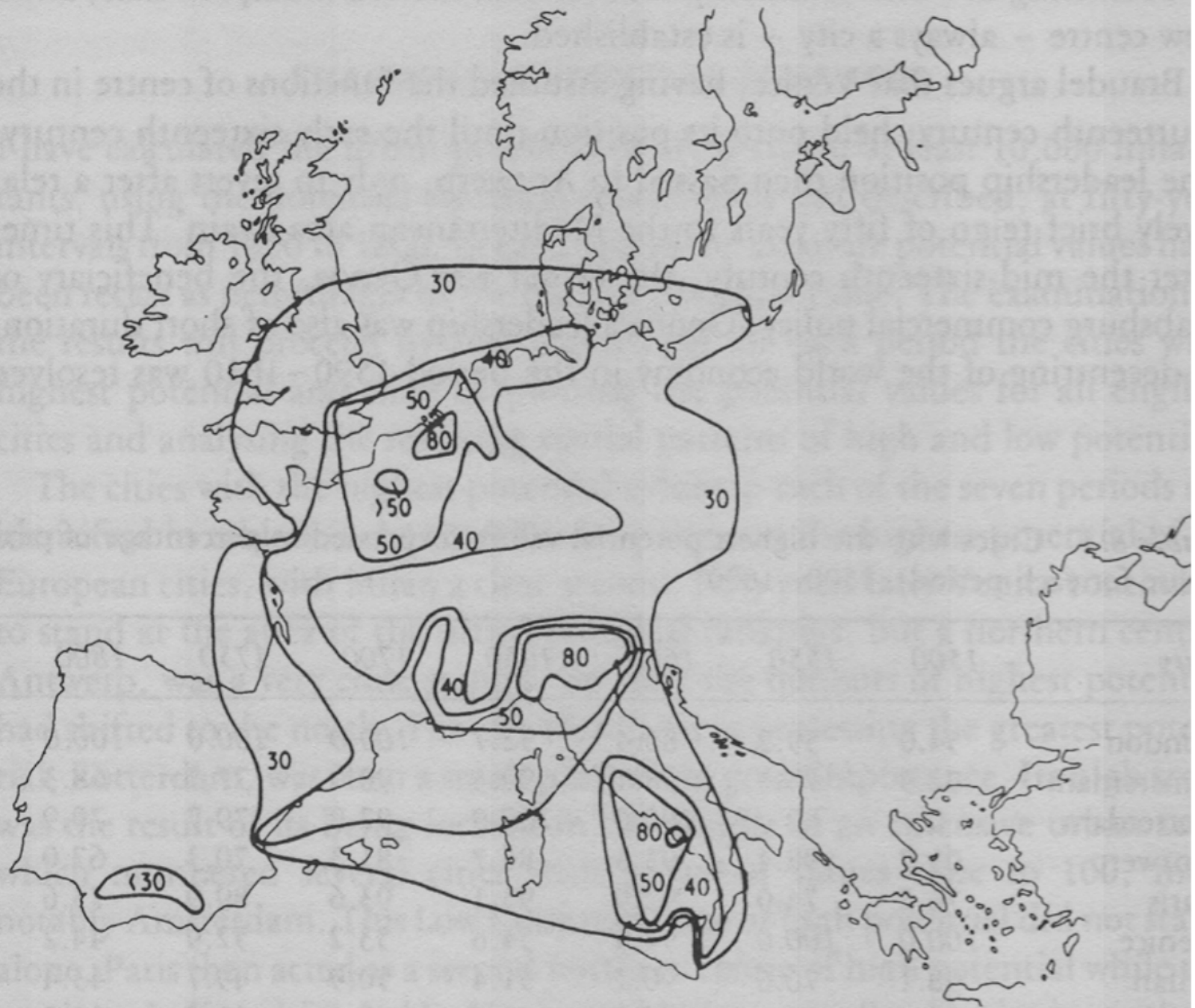


Figure 8.1 Urban potential in Europe, 1500

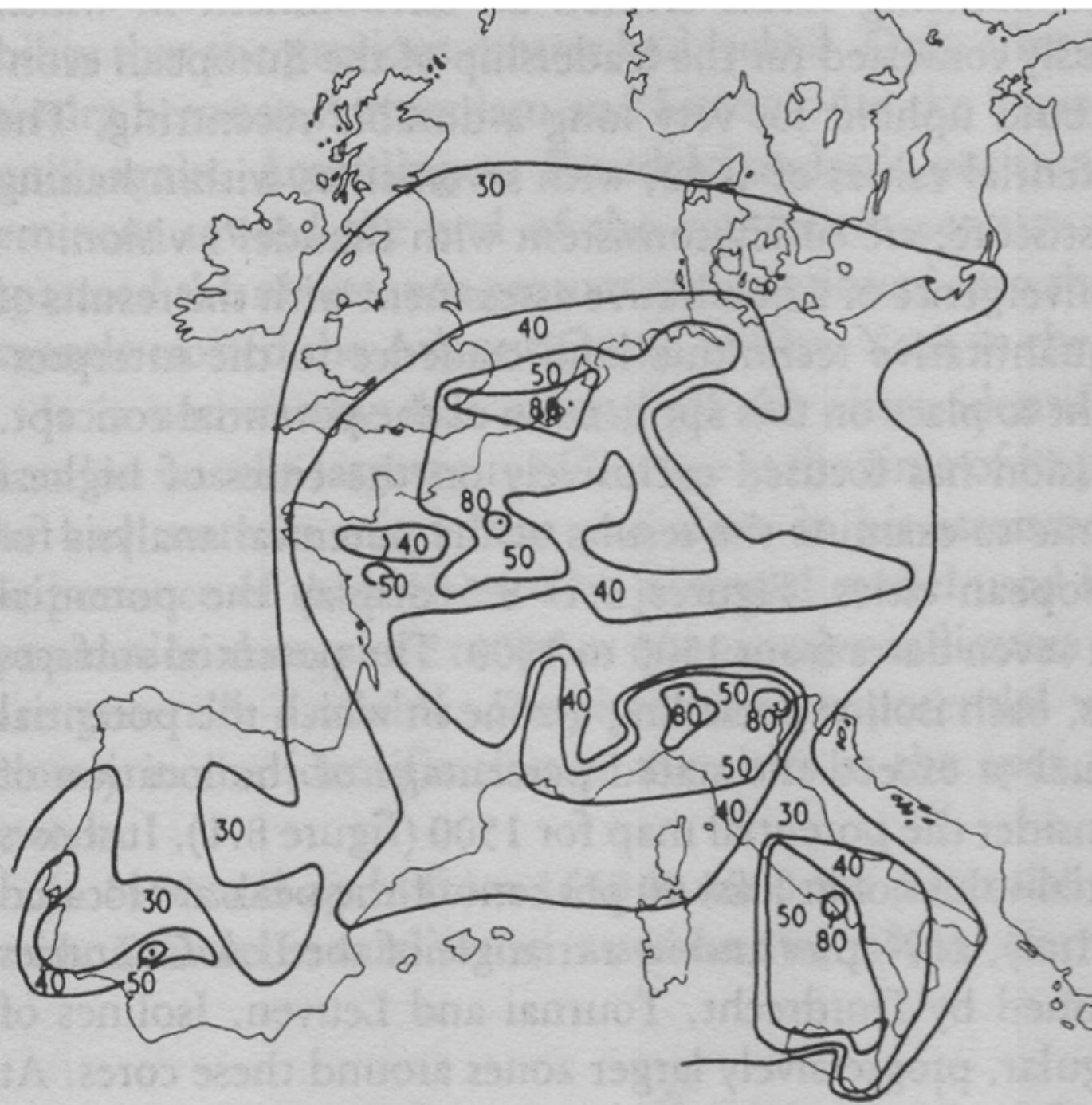


Figure 8.2 Urban potential in Europe, 1600

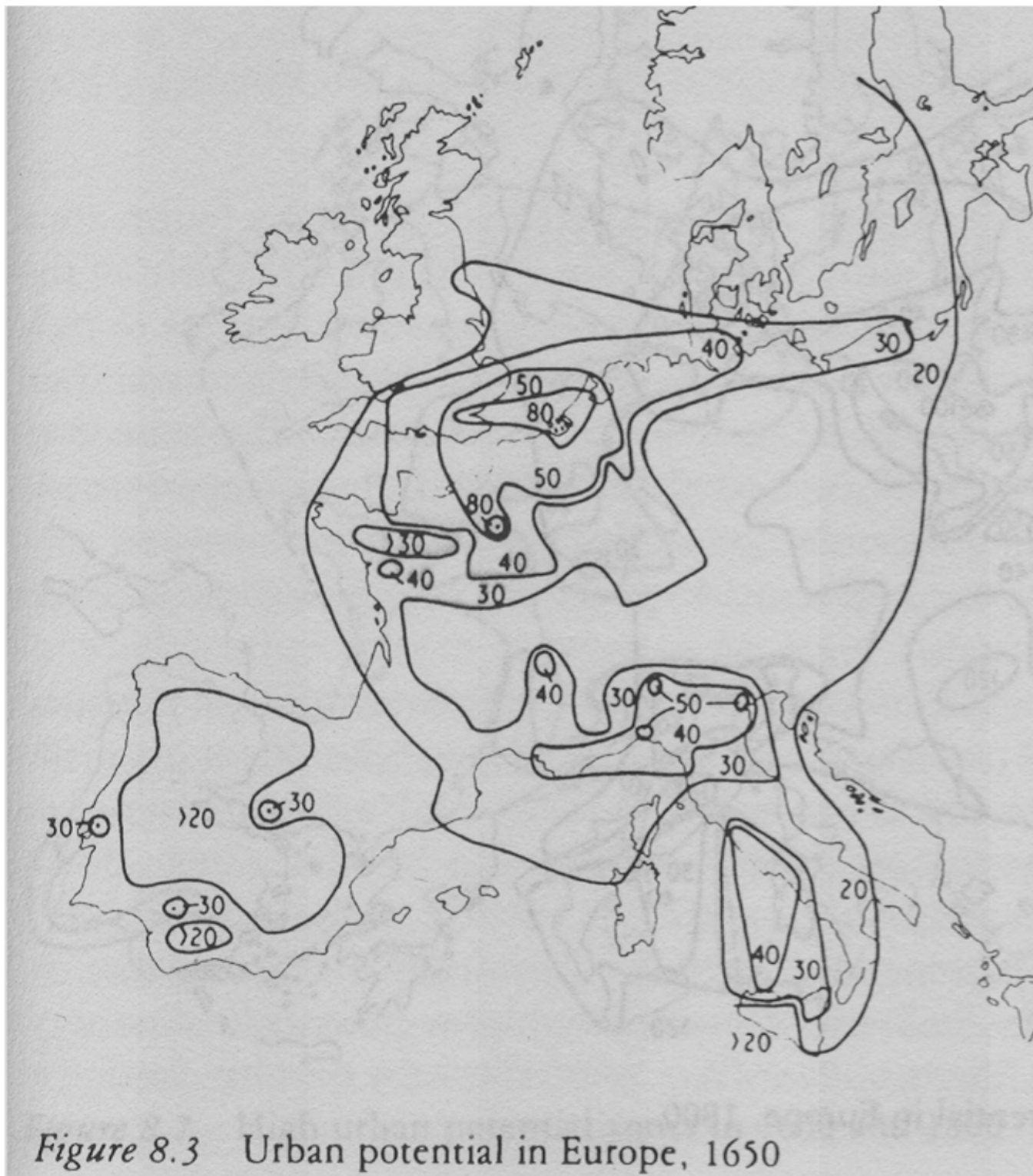


Figure 8.3 Urban potential in Europe, 1650





Figure 8.2

and far removed

of the east

The present

that distric

rather more

islands reach

and Portugal

sixteenth-centu

city

very

the damage

growth of

growth of

growth of

growth of

growth of

growth of

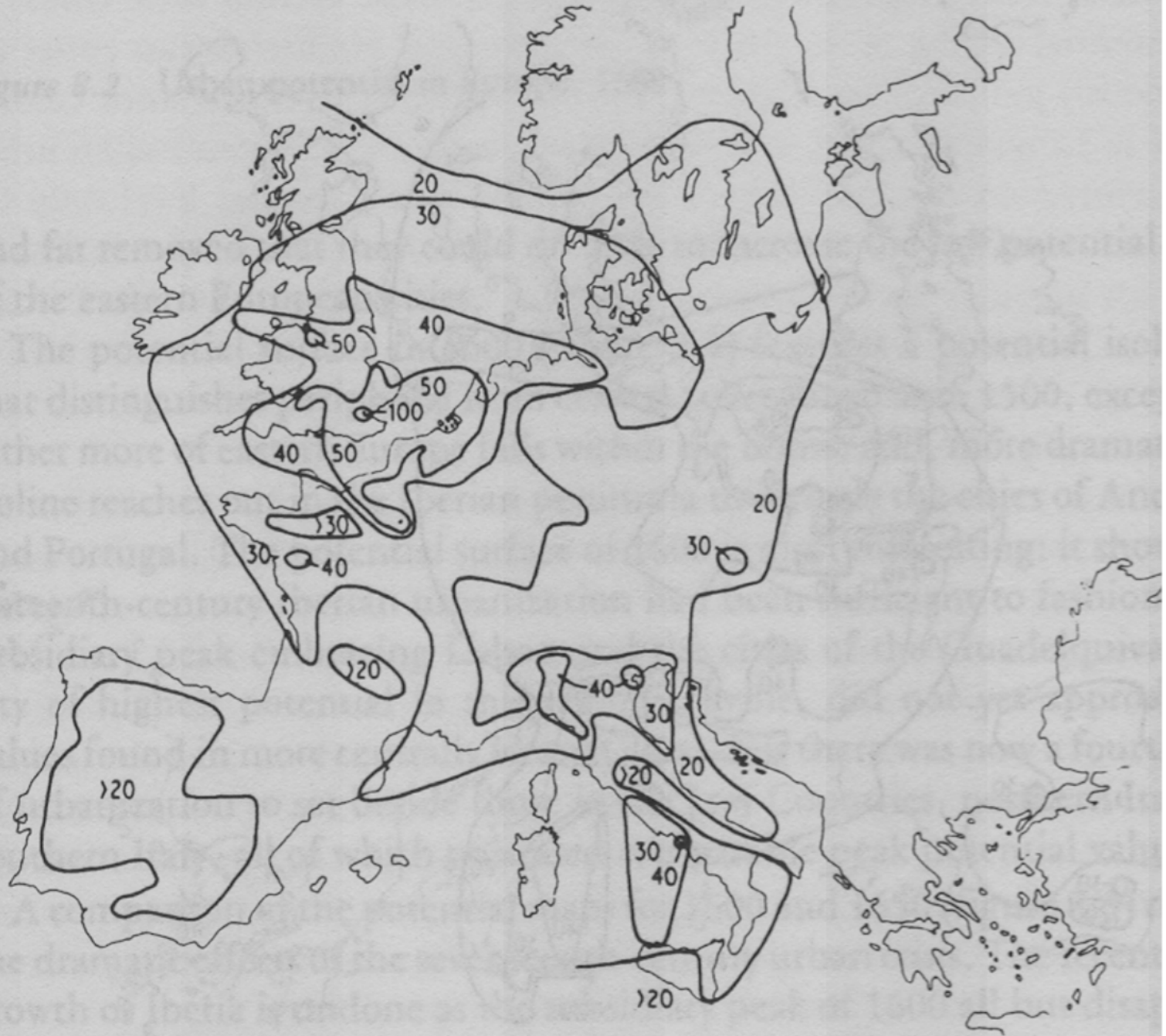


Figure 8.5 Urban potential in Europe, 1800

*Largest Cities in the Year 100*

1	Rome	450,000
2	Luoyang, China	420,000
3	Seleucia (on the Tigris), Iraq	250,000
4	Alexandria, Egypt	250,000
5	Antioch, Turkey	150,000
6	Anuradhapura, Sri Lanka	130,000
7	Peshawar, Pakistan	120,000
8	Carthage, Tunisia	100,000
9	Suzhou, China	n/a
10	Smyrna, Turkey	90,000

*Largest Cities in the Year 1000*

1	Cordova, Spain	450,000
2	Kaifeng, China	400,000
3	Constantinople (Istanbul), Turkey	300,000
4	Angkor, Cambodia	200,000
5	Kyoto, Japan	175,000
6	Cairo, Egypt	125,000
7	Baghdad, Iraq	125,000
8	Nishapur (Neyshabur), Iran	125,000
9	Al-Hasa, Saudi Arabia	110,000
10	Pata (Anhilwara), India	100,000

*Largest cities in the year 1500*

1	Beijing, China	672,000
2	Vijayanagar, India	500,000
3	Cairo, Egypt	400,000
4	Hangzhou, China	250,000
5	Tabriz, Iran	250,000
6	Constantinople (Istanbul), Turkey	200,000
7	Guar, India	200,000
8	Paris, France	185,000
9	Guangzhou, China	150,000
10	Nanjing, China	147,000

*Largest cities in the year 2000*

1	Tokyo, Japan	34,450,000
2	Ciudad de México (Mexico City), Mexico	18,066,000
3	New York–Newark, New York	17,846,000
4	São Paulo, Brazil	17,099,000
5	Mumbai (Bombay), India	16,086,000
6	Shanghai, China	13,243,000
7	Kolkata (Calcutta), India	13,058,000
8	Delhi, India	12,441,000
9	Buenos Aires, Argentina	11,847,000
10	Los Angeles–Long Beach– Santa Ana, USA	11,814,000

## středověké město jako právní instituce

**městský mír** - relativní uzavřenost vůči  
vnějšímu prostředí

**městská svoboda**

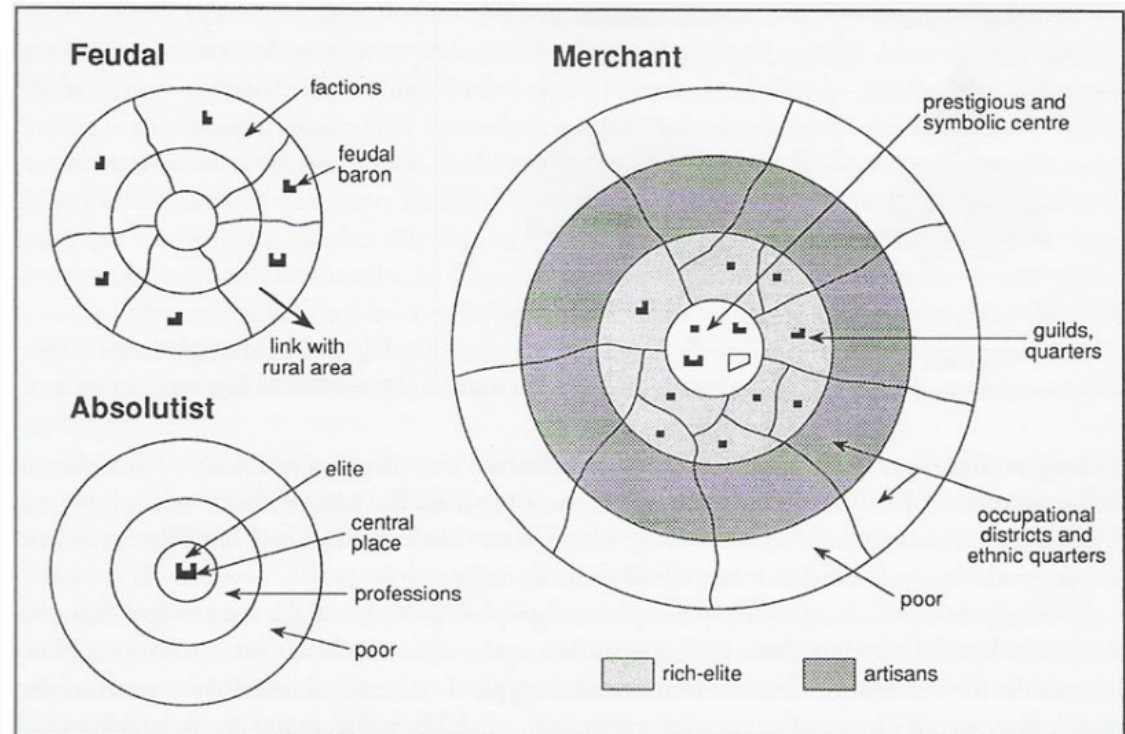
**městské právo** - dodržování určitých  
právních norem v rámci hradeb města

**městské společenství** - město vystupovalo  
jako určitá právnická osoba s vlastní  
organizací života, privilegii i závazky

# Sjobergův model pre-industriálního města

obecný prostorový model předprůmyslového města - tři základní třídy obyvatelstva:

- elita – šlechta, duchovní;
- nižší třída;
- skupiny stojící na okraji společnosti (outcasts)



**SOCIETAL INFLUENCES**

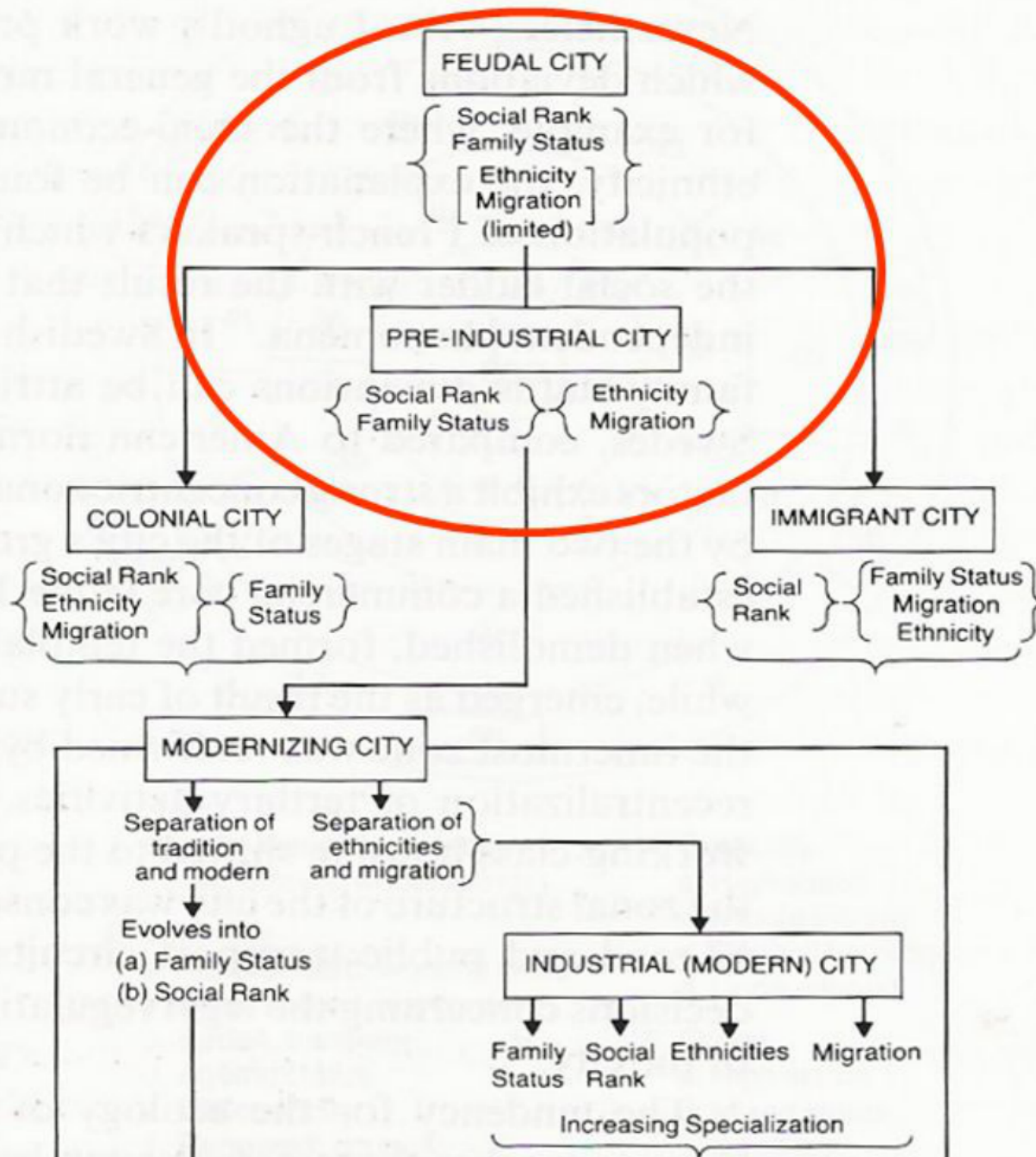
1. Traditional Society

2. Economic Specialization

3. Extensive External Contacts

4. Industrialization

**INTRA-URBAN DIMENSIONS AND SOCIETAL CHANGE**



**MAJOR AXES**

SINGLE AXIS

TWO AXES

TWO-FOUR AXES

FOUR AXES